

Ekopart

Kees Water Advies

Rapport Kostprijsbenadering Bio-melk

Kostprijscalculatie voor biologische melk 2008-2009

In opdracht van Eko-Holland, uitgevoerd in nauwe samenwerking met DLV-Rundvee.

Datum: 9-1-2009
Opgesteld door K. Water

Westerkerkweg 81
1606 BB Venhuizen
T: 06-26518701
F: 08-47301746
E: keeswater@ekopart.nl
I : www.ekopart.nl

Bank nr.: 12.62.44.359
K.v.k. nr.: 37127586
BTW nr.: 082298282.B01

Inhoudsopgave

1. Aanleiding	3
2. Doelstelling	3
3. Kernvraag	3
4. Aanpak.....	3
5. Samenvatting	4
6. Uitgangspunten.....	5
7. Technische uitgangspunten.....	6
8. Economische uitgangspunten	9
9. Investerings en financieringskosten	11
10. Overige kosten	13
11. Kostprijsbenadering per liter geleverde melk.....	15
12. Discussie	17
13. Advies	20

1. Aanleiding

Eko-Holland is een coöperatie van biologische melkveehouders, die hun geproduceerde melk in een poule verzamelen en deze zelf aan afzetorganisaties aanbieden. Doelstelling hierbij is om alle melk tegen een reële prijs te verkopen. Om deze reële melkprijs te onderbouwen bestaat behoefte om meer inzicht te krijgen in de kosten, die gepaard gaan met de productie van biologische melk op een gemiddeld goed melkveebedrijf in Nederland. Eko-Holland heeft daarom het initiatief genomen om opdracht te geven een kostprijscalculatie van de biologische melk op te stellen. Deze opdracht is in nauwe samenwerking met DLV Rundvee uitgevoerd.

2. Doelstelling

Doelstelling is om een goed beeld te krijgen van de kosten die gemaakt moeten worden om op een gemiddeld goed biologisch melkveebedrijf melk te produceren. Een dergelijke kostprijsbenadering draagt zakelijke argumenten aan, die een bijdrage leveren bij de onderhandelingen met handelspartijen over de melkprijs. Uitgangspunt is dat hiermee een onderbouwing van de reële melkprijs zichtbaar wordt.

3. Kernvraag

De centrale vraag is wat de productie van biologische melk bij benadering kost. Hierbij is belangrijk om goede technische uitgangspunten te formuleren en de kosten op basis van de praktijk in te schatten.

4. Aanpak

Voor een goede berekening van de kostprijs van biologische melk is gebruik gemaakt van een basisberekening, waarbij diverse uitgangspunten als een variabele ingevoerd kunnen worden.

Basis is een goed gemiddeld biologisch melkveebedrijf, als gezinsbedrijf.

Eko-Holland is als opdrachtgever verantwoordelijk voor het vaststellen van de in de berekening gebruikte uitgangspunten en de keuze van de variabelen.

De door Ekopart en DLV Rundvee verzamelde technische- en bedrijfseconomische resultaten over de periode 2001-2002 t/m 2006-2007, dienen hierbij als basis en onderbouwing. Dit databestand van praktijkgegevens biedt een goed inzicht in de ontwikkeling van de technische en bedrijfseconomische uitgangspunten van de biologische melkveehouderij.

Voor de vaststelling van de vervangingswaarden van en voor de te hanteren % voor de berekening van de jaarkosten van productiemiddelen zijn de uitgangspunten van "KWIN-Veehouderij 2008-2009" gebruikt.

Voor de berekening van de voerbehoefte van het vee is gebruik gemaakt van de uitgangspunten, vermeld in het "Tabellenboek Veevoeding 2007". De productiegegevens zijn gebaseerd op de praktijk-ervaringen in de biologische melkveehouderij.

5. Samenvatting

- Deze kostprijsbenadering biedt goede onderbouwing voor de te voeren onderhandelingen naar (potentiële) afnemers van biologische melk.
- Een kostprijscalculatie gebaseerd op een gemiddeld goed bedrijf geeft slechts een indicatie en een benadering van de kostprijs voor de biologische melk. Daarom wordt ook de term "kostprijsbenadering" gehanteerd.
- Een gemiddeld goed bedrijf, zoals in dit rapport gedefinieerd, is een bedrijf met 460.000 kg melkquotum, 55 ha relatief goed land en 69 melkkoeien. Het bedrijf is een gezinsbedrijf en kan door een ondernemer worden beheerd.
- De kostprijsbenadering van biologische melk geproduceerd op een gemiddeld goed bedrijf ligt op 60,2 ct. per kg melk.
- De in 2008 uitbetaalde biologische melkprijs van rond de 50,7 ct. per kg melk sluit niet aan bij de te maken kosten bij de productie van biologische melk.
- Om het verschil tussen de marktprijs en de kostprijsbenadering te overbruggen is een nuancering van enkele rekende kostenposten nodig.
- Effecten op de kostprijscalculatie tengevolge van veranderingen in de uitgangspunten kunnen aan de hand van een overzicht worden beoordeeld.
- Bij ingrijpende veranderingen in de uitgangspunten, waarbij de structuur van het bedrijf zal veranderen, dient een nieuwe kostprijscalculatie opgeteld te worden.
- De rentekosten en rentegerelateerde posten; pachtwaarde en berekende rentevergoeding van het eigen vermogen is met 12,7 ct per kg melk, een belangrijke kostenpost.
- Over de wijze van toerekening van rentekosten bij deze kostprijscalculatie bestaat discussie. In het rapport kan het effect op de kostprijs, van een andere rekenwijze opgemaakt worden.

- De afschrijvingen van 12,0 ct per kg melk zijn berekend op basis van de vervangingswaarden (exclusief melkquotum) en is 3,2 ct hoger als de trend van de biologische melkveebedrijven laat zien.
- De bewerkingskosten externe arbeid, mechanisatiekosten en loonwerk zijn met 9,3 ct. per kg melk in de vaste kosten een belangrijke kostengroep.
- De voerkosten zijn in het saldo met 10,5 ct. per kg melk een belangrijke kostenfactor.
- De inschatting van de krachtvoerprijzen voor 2008/2009 zijn lastig. Als de krachtvoerprijzen met € 5,- per 100 kg toe, dan wel afnemen, dan leidt dit tot een kostprijs verhoging/verlaging van bijna 1,1 ct. per kg melk.
- De ruwvoerprijzen voor seizoen 2008/2009 zijn ook nog niet gestabiliseerd. Als de krachtvoerprijzen met 5 ct. per kVem toe, dan wel afnemen, dan leidt dit in deze kostprijscalculatie tot een lichte verhoging/verlaging van bijna 0,2 ct. per kg melk.

6. Uitgangspunten

Voor de uitvoering van de kostprijscalculatie zijn door Eko-Holland de volgende globale uitgangspunten geformuleerd.

-
- Goed gemiddeld biologische melkveebedrijf
  - Geen neventakken
  - Bedrijfsomvang: 400.000 - 500.000 melkquotum
  - Productie meetmelk per ha: 8000 - 9000 kg
  - Melkproductie per koe: 6500 - 7000 kg
  - "In principe" uitgaan van zelfvoorziening ruwvoer en aankoop krachtvoer
  - Krachtvoerkosten, variabel 30-35-40-45 ct per kg
  - Ruwvoerkosten, variabele 20-25-30 per kVem
  - Strokosten een aandeel van ca 30% potstal meenemen
  - Bij grond in eigendom uitgaan van agrarische waarde a 5% jaarrente
  - Bij jaarkosten van gebouwen, verhardingen en mechanisatie uitgaan van vervangingswaarden.
  - Arbeid baseren op een gemiddeld acceptabele gezinsinkomen
  - Gronden met Natuurbeheer, meenemen tot max. 10% van de oppervlakte.
-

De belangrijkste uitgangspunten, namelijk de grondsoort en bodemomstandigheden laten zich hierbij niet eenvoudig omschrijven. De formulering gemiddeld goed bedrijf gaat daarom uit van een situatie waarbij, met goed management het grasland 9200 kg ds per ha kan produceren.

Bij de kostprijscalculatie is uitgegaan van een bedrijfsvoering, conform de EU-norm voor de biologische landbouw, waarbij wordt uitgegaan van een Eko- certificeringsniveau.

Noot: Voor de Biologisch Dynamische bedrijfsvoering dienen andere uitgangspunten te worden gehanteerd om te komen tot een vergelijkbare kostprijscalculatie.

7. Technische uitgangspunten

Voor een gemiddeld goed draaiend melkveebedrijf met biologische bedrijfsvoering, zoals deze in Nederland te vinden is zijn de volgende uitgangspunten nader ingevuld. De gemaakte keuzen zijn gebaseerd op praktische aannames.

Eigen Quotum	460000
Geleasde of Verleasde melk	0
Totaal melkquotum	460000
Vetreferentie	4,30
Gecorrigeerd Quotum	455897
Geleverde kg melk	455897
Tekort of te veel gemolken	0
Melk aan kalveren en privé	12500
Geproduceerde Melk	468397
Ha gras	52,0
Ha voedergewas	3,0
Ha akkerbouw	0,0
Totaal voedergewassen	55,0
FPCM/ha voedergewas	8930
Melkproductie/koe	6788
Vet%	4,35
Eiwit%	3,45
Aantal melkkoeien	69
pinken	23
kalveren	25,0
overig gve	1,5
Jongvee per 10 melkkoeien	7,0

Areaal

Het bedrijf bestaat uit 52 ha grasland.

Het bedrijf heeft 10 ha grasland in pacht. Daarnaast wordt 5 ha van het grasland (ca. 10%) met beheersbependingen t.b.v. natuurbeheer gepacht. De vergoedingen zijn gebaseerd op een rustperiode 1 april – 15 juni.

Het grasland met uitsluitend agrarisch beheer heeft ca 20% klaver in ds, wat leidt tot redelijk goede productie en kwaliteit.

Het bedrijf teelt gemiddeld 3 ha snijmaïs.

Melkproductie

Er is voor gekozen dat het bedrijf geen quotum least of verleast. De geproduceerde melk bestaat uit het gecorrigeerde melkquotum, vermeerderd met ca 500 liter melk per gemiddeld aanwezig kalf. Er is geen rekening gehouden met melk die in de put verdwijnt.

De gemiddelde melkproductie per ha voedergewas is met bijna 9000 kg meetmelk, vergelijkbaar met het landelijke gemiddelde van biologische melkveebedrijven.

Veestapel

De veestapel bestaat uit een veeslag gericht op de melkproductie, maar met een redelijk goede tot goede bespiering.

De melk wordt door 69 koeien volgemolken. Daarmee komen deze uit op bijna 6800 kg melk per koe. Dat ligt ca 300 kg hoger als het gemiddelde van biologische melkveebedrijven in Nederland.

Hierbij is er van uitgegaan dat er 21 kg krachtvoer per 100 kg melk wordt verstrekt. Dat komt neer op 1428 kg brok per melkkoe (inclusief jongvee).

Het vetgehaltes van 4,45 % en eiwitgehalte van 3,35 % sluiten met de gerealiseerde melkproductie aan bij het gemiddelde van biologische melkveebedrijven in Nederland.

De gemiddeld aangehouden jongveestapel is vergelijkbaar met het gemiddelde in Nederland. Uitgegaan is van een goede gezonde veestapel en goed veebeheer met ca. 33% vervanging van het melkvee. Dat is gebaseerd op de trend bij de biologische bedrijven.

Er zijn 1,5 stieren op het bedrijf aanwezig. Een volwassen (jonge) stier voor de dekking en een jonge stier voor dekking in het volgende jaar.

De kosten van deze dieren zijn als KI-Dekkosten opgenomen.

Er worden geen ander dieren gehouden.

Voedervoorziening

Voor de berekening van de voederbehoefte is gebruik gemaakt van de rekenwijze van het Blauwe Tabellenboek Veevoeding 2007.

Van de totale behoefte kVEM op jaarbasis wordt de aankoop van krachtvoer afgetrokken, zodat de ruwvoerbehoefte overblijft.

De gemiddelde graslandproductie voor het grasland is 9200 kg ds per ha met gemiddeld 900 Vem. De gehanteerde Vem-waarde is gebaseerd op een gemiddelde van versgras en kuilvoer van biologische melkveebedrijven. Hierbij is uitgegaan dat het merendeel van de biologische melkveebedrijven, een hoog aandeel blijvend grasland heeft, waar slechts in beperkte mate graslandvernieuwing plaats vindt.

De productie van het land met agrarisch natuurbeheer is 6000 kg ds per ha met gemiddeld 800 Vem. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat de uitgestelde maaidatum een verlies van Vem-waarde in de kuil oplevert.

Bij de snijmaïs is uitgegaan van 12000 kg ds per ha met 900 Vem.

Er wordt uitgegaan van 5% bewaar/voederverlies.

Het kleine tekort aan ruwvoer wordt van buiten het bedrijf aangekocht. Deze aankoop geeft inzicht in de mate van ruwvoeder-voorziening. Het bedrijf is net niet zelfvoorzienend en dat past in de trend van de biologische bedrijven.

Mestruimte

Op basis van het bovengenoemde areaal en de aantallen stuks vee blijft het bedrijf binnen de Skal-normen van 170 kg per ha. Ook past het bedrijf binnen de N- en P2O5- normen van de mestwetgeving. Hierbij is uitgegaan van de forfaitaire berekening met een gemiddeld ureum van 25.

Het vee wordt 's winters opgesteld in een ligboxenstal, met daarbij een potstal voor jongvee en het verse melkvee dat gezondheidsproblemen kent. Om die reden is ervan uitgegaan van een relatief hoog strogebruik. Dat is 30% van de strobehoefte bij volledige potstalhuisvesting.

De gemiddelde staat van het land, de gebouwen, installaties en werktuigen is goed.

Met de gekozen uitgangspunten realiseert deze bedrijfsopzet de volgende technische resultaten.

Overzicht technische kengetallen	
Areaal grasland in ha	52,0 ha
Areaal bouwland in ha	3,0 ha
Gemiddeld droge stof per ha	9202 kg ds/ha
Gemiddeld kvem per ha	8220 kvem/ha
Gemiddelde veebezetting/ha	1,63 gve/ha
Gemiddeld % klaver in grasland	18,6 %
Gemiddeld N-binding/ha	85,4 kg N/ha
Stikstofruimte op basis Skal	322 kg N
Melkquotum	460000 kg
Melkvee	69 st
Jongvee per 10 melkkoeien	7,0 st
Overig vee	1,5 st gve
Geproduceerde kg melk	468397 kg
Gemiddeld verstrekte melk aan kalveren	500 kg
Geleverde kg melk	455897 kg
Melkproductie per koe	6788 kg
Vet gehalte	4,35 %
Eiwit gehalte	3,45 %
Melkproductie per ha	9008 kg
Ruwvoeraankoop in kg ds	23750 kg ds
Ruwvoeraankoop per melkkoe	344,2 kg ds/koe
Krachtvoeraankoop	98363 kg
Krachtvoeraankoop per melkkoe	1426 kg/koe
Krachtvoer per 100 kg melk (incl. jongvee)	21,0 kg/kg melk

8. Economische uitgangspunten

Bij het doorrekenen van de economische gevolgen van een biologisch melkveebedrijf met bovengenoemde technische uitgangspunten is ervoor gekozen om gebruik te maken van de trend van gemiddelde kosten en opbrengsten van biologische bedrijven in de periode 2001-2006. Daarnaast wordt de Kwin Veehouderij 2008-2009 waar nodig ter aanvulling gebruikt voor de algemene uitgangspunten. In de kostprijscalculatie zijn de kosten inclusief BTW opgenomen.

Toegerekende kosten

De krachtvoerkosten zijn slechts ten dele gebaseerd op de resultaten vanuit 2001-2006. Hierbij is dan vooral gekeken naar het verstrekte krachtvoerniveau. De krachtvoerprijzen zijn gebaseerd op actuele prijzen

In 2007 is de regelgeving van Skal aangepast en dient het krachtvoer uit 100% biologische grondstoffen te samengesteld te zijn. In de loop van 2007 is de biologische veehouderij tevens geconfronteerd met hoge voerprijzen ten gevolge van een krapte op de markt. Verwacht wordt dat deze druk op de markt in 2008-2009 waarschijnlijk zal blijven bestaan. Dit wordt bevestigd door de actuele informatie vanuit de krachtvoerindustrie. De krachtvoerprijs is sterk gekoppeld aan de gewenste kwaliteit. Prijsvorming van biologisch krachtvoer in november 2007:

- Standaardbrok: 42,2 ct. per kg
- Eiwitrijke brok: 44,9 ct. per kg

In deze kostprijscalculatie is uitgegaan van 3/4 standaardbrok en 1/4 eiwitrijke brok, wat uitkomt op een prijs van ca 43,0 ct. per kg.

Op basis van het vertrekken van 21 kg krachtvoer per 100 kg melk wordt aangenomen dat hiermee voldoende mineralen in het rantsoen wordt verstrekt. Deze zijn dan ook niet extra mineralen per melkkoe berekend.

De ruwvoeraankoop is gebaseerd op het feit dat het gemiddelde biologisch melkveebedrijf niet volledig zelfvoorzienend is v.w.b. de ruwvoervoorziening.

De gemiddelde prijs voor ruwvoer wordt door Kwin op ongeveer 0,28-0,31 ct per kVem (sniijmaïs ingekuuld en hooi).

Prijs ruwvoer 30 ct. per kVem.

Dit prijsniveau wordt bevestigd door een ruwvoerleverancier.

Zowel KI als eigen stier wordt in de biologische melkveehouderij ingezet. Gekozen is voor de aanwezigheid van stieren voor de fokkerij op het bedrijf. Aangenomen is dat de kosten voor de opfok- en onderhoud van de stieren ongeveer gelijk zijn aan de KI-kosten: € 37 per melkkoe.

De kosten voor de melkcontrole: € 24 per melkkoe.

De veeartskosten en overige kosten voor de gezondheidszorg is uitgegaan van: € 65 per melkkoe. Deze zijn gebaseerd op de trend van de biologische melkveebedrijven. De overige veekosten bestaan uit:

Klauwverzorging: € 10,2 per melkkoe en diverse kosten: € 6,4 per melkkoe.
Vermeerderd met de strokosten op basis van ruim 1 kg per koe per dag a ca. €127,5 per ton. Hierbij is uitgegaan van gemiddeld 2000 kg stro per melkkoe a €120 per ton.

De kosten zaaizaad voor het herinzaai van grasland is gebaseerd op: jaarlijks 3 ha. Graslandvernieuwing met 35 kg graszaad a € 6,65 per kg, 3 kg witte klaver a 19,10 en 6 kg rode klaver a € 12,75 /kg. Totaal is dit ca € 365 per ha gras/klaver. Het zaad voor 3 ha snijmaïs kost € 300 kg per ha.

De kosten voor de bemesting zijn gebaseerd op de noodzaak om de bodemvruchtbaarheid te handhaven v.w.b. P2O5, K2O en de pH: gemiddeld € 20, per ha grasland.

Niet toegerekende / Vaste kosten

De bewerkingskosten is een kostengroep die bestaat uit:

Arbeidskosten: Dit zijn de kosten voor externe arbeid, 4 weken via de bedrijfsverzorging á 40 uur: € 41 per uur (incl. lidmaatschap). Dat komt neer op ca € 6560 per jaar.

Mechanisatie- en installatiekosten: gebaseerd op gemiddeld 5,8% voor onderhoud en verzekering bij een vervangingswaarde van ruim € 300.000. Hierin zit ook de melkinstallatie en koeltank. Dit bedrag is vermeerderd met € 6000 voor brandstof en olie. Dit sluit goed aan op de trend bij de biologische bedrijven.

De loonwerkkosten hangen nauw samen met de mechanisatiekosten. De loonwerkkosten zijn gebaseerd op de trend van de gemiddelde loonwerkkosten voor biologische bedrijven. Het betreft de volgende werkzaamheden: mestrijden, inkuilen, slootreinigen en enig alg. werk.

Noot De som van de loonwerkkosten en de mechanisatiekosten is gebaseerd op de trend van biologische melkveebedrijven. Bij de gemiddelden van bedrijven liggen beide kostenposten veelal op een vergelijkbaar niveau. Dit leidt tot de veronderstelling dat de ondernemer geen duidelijke strategische keuze heeft gemaakt. Bij deze kostprijscalculatie is deze overweging niet aan de orde.

Onderhoud gebouwen en eigenaarlasten zijn gebaseerd op de trend van biologische melkveebedrijven.

Bij de Pacht is uitgegaan van 10 gepacht grasland ha a € 550 per ha en 5 ha gepacht grasland met beheersbeperkingen a € 250 per ha.

De pachtwaarde van de grond in eigendom (40 ha) is gebaseerd 2 % van de gemiddelde marktwaarde van € 37.000 per ha.

Algemene kosten zijn gebaseerd op de trend van biologische melkveebedrijven, Dit betreft o.a. kosten voor zaken zoals werkkleding, contributies, boekhouder, telefoon, administratie etc. Ook de water- en gas / elektriciteitskosten t.b.v. het bedrijf zijn hier

opgenomen. Hierin is rekening is gehouden met een te verwachten ontwikkeling van de energiekosten.

9. Investerings en financieringskosten

In de gehanteerde bedrijfssituatie is ervan uitgegaan dat er in de volgende productiemiddelen is geïnvesteerd.

		<i>totaal</i>	<i>berek.</i>	<i>onderhoud</i>	
		<i>(v.v)waarde</i>	<i>rente</i>	<i>afschr</i>	<i>verz.</i>
Grond	40 ha	1480000			
Melkquotum	20700 kg vet	0	0		
Melkveestapel		133584	4208		
Gebouwen en verhardingen		837467	22193	28375	15015
Machines en installaties		301027	8775	25077	17431
Totaal		2752078	35176	53453	32446
Per liter geleverde melk		604	7,72	11,72	7,12

Hierbij wordt ervan uitgegaan dat de vrije verkoopwaarde van de grond gemiddeld € 37.000 is. Bij een pachtwaarde van 2% zijn de jaarlijkse kosten € 740,- per ha.

Het aanwezige melkquotum wordt niet (meer) op waarde gezet. Er wordt van uitgegaan dat deze in de loop van de jaren zal wegvallen en dat er daardoor geen reservering meer nodig is. De huidige quotumkosten die nog worden gemaakt zijn opgenomen in de betaalde rentekosten.

Op vee wordt niet afgeschreven. De kosten die gemoeid zijn bij het handhaven van de veestapel zitten in de kostenposten van de kostprijscalculatie

Bij de waardering voor het biologisch vee is ervan uitgegaan dat deze tengevolge van hogere opfokkosten (van vooral duurder veevoer), ca 20% hoger ligt dan die van het regulier vee.

De vervangingswaarden van de gebouwen, verhardingen en van de machines en installaties zijn over het algemeen gebaseerd op de Kwin Veehouderij 2008-2009 en de normbedragen van DLV Bouw Milieu en Techniek.

Afschrijvingen

De afschrijvingen van de gebouwen, verhardingen en werktuigen / installaties zijn gebaseerd op de Kwin 2008-2009. Hiervoor is gekozen omdat deze geldt als een reservering voor het handhaven van de kwaliteit en capaciteit van de productiemiddelen. De afschrijvingen komen uit op 12 ct per kg melk.

Rente

Bij de keuze om de rentekosten in de kostprijscalculatie te verwerken kan gekozen worden voor de volgende aanpak:

1. Rekenen met betaalde rentekosten, op basis van de trend van de biologische melkveebedrijven.
2. De pachtwaarde van eigen grond.
3. Een calculatie van een berekende rente van het eigen vermogen, gebaseerd op het gemiddelde geïnvesteerde vermogen. Deze is berekend met de vervangingswaarden van de productiemiddelen, minus de pachtwaarde van grond, minus de waarde van de veestapel en minus betaalde rente van het vreemd vermogen

De betaalde rentekosten van het geleende vermogen is gebaseerd op de trend van biologische melkveebedrijven: ruim 5,15 ct per kg melk. Hierbij kan ervan uitgegaan worden, dat vrijwel alle biologische bedrijven in meer of minder mate gebruik maken van een Groenfonds-financiering van de productiemiddelen. Hierbij is uitgegaan van een lening van ca €1,14 per kg melkquotum en een te betalen rente van 4,25%.

Het vermogen dat voorts is vastgelegd in de grond, als pachtwaarde van grond in eigendom worden berekend: 40 ha a € 37.000 per ha a 2% van de vrije verkeerswaarde.

Het eigen geïnvesteerd vermogen kan op volgende wijze benaderd worden.

Totaal geïnvesteerd bedrijfskapitaal		2752078
Af: Waarde van de grond		1480000
		1272078
Af: Waarde van de veestapel		133584
Totaal geïnvesteerd kapitaal overige productiemiddelen		1138494
Gemiddelde geïnvesteerd vermogen	50%	569247
Rente op basis van gemiddeld rendement	5%	28462
Af: Betaalde rente vreemd vermogen		23500
Rendement van het eigen geïnvesteerd kapitaal		4962
Rente per kg geleverde melk		1,09

Hierbij wordt ervan uitgegaan dat een gemiddeld biologisch bedrijf ruim € 550.000 heeft geleend tegen 4,25 % groene rente.

Hierbij wordt ervan uitgegaan dat het rendement van het vermogen gemiddeld 5% is, zodat het eigen geïnvesteerde vermogen op een spaarrekening gezet kan worden, met een rentevergoeding van 5 %

De rente komt uit op totaal 12,7 ct per kg melk.

Werkelijk betaalde rente	4,25%	23500	5,15
Pachtwaarde grond	2,00%	29600	6,49
Rente eigen vermogen (excl. grond)	5,00%	4962	1,09
			12,74

10. Overige kosten

Vergoeding eigen arbeid

De vergoeding voor de eigen arbeid binnen het bedrijf kan op basis van Kwin Veehouderij 2008-2009 op 2-tal wijzen worden gecalculerd:

1. Op basis van gemiddeld gezinsinkomen, berekent voor een gezin met 3 kinderen in de leeftijd 12-17 jaar: € 42.000 per jaar.
2. Op basis van bruto loonkosten ondernemer: € 49.000 per jaar

Omdat de mate van arbeidsinzet een betere maatstaf vormt dan een gemiddeld bestedingspatroon, is er bij deze kostprijscalculatie gekozen om niveau van de bruto loonkosten van de ondernemer toe te passen.

Opbrengsten voor correctie kostprijs.

In de kostprijscalculatie zijn twee opbrengsten gebruikt als correctie. Dat zijn de Omzet en Aanwas en de Beheersvergoedingen. Aangenomen kan/mag worden dat de opbrengsten hiervan gelijk zijn met de kosten die gemaakt worden voor de opfok om de melkveestapel op peil te houden. Aangenomen wordt dat de correctie 100% is.

- Omzet en Aanwas: € 300 per koe.

De opbrengsten voor natuurbeheer zijn een compensatie van de schade tengevolge van dit beheer. Aangenomen wordt dat deze opbrengst gelijk is met de extra kosten tengevolge van dit beheer.

- Beheersvergoeding: 5 ha a € 442 per ha.

In de kostprijsbenadering wordt ook gecorrigeerd op de melkpremie. Argument hiervoor is er voor deze overige opbrengst in de bedrijfsvoering, weliswaar geen directe kosten (meer) gemaakt behoeven te worden, doch wel een afgeleide is van het feit dat het bedrijf melk (heeft) geproduceerd. Gesteld kan worden dat er bedrijfsmatig

gronden beheerd moeten worden, om in aanmerking te komen voor dit soort bedrijfspremies. Het is goed te realiseren dat een melkveebedrijf de komende jaren kan rekenen op deze extra inkomstenbron.

- Bedrijfspremie: 3,4 ct. per kg geleverde melk

Er wordt geen melk verleasd.

11. Kostprijsbenadering per liter geleverde melk

Het resultaat van deze kostprijscalculatie is een benadering van een kostprijs voor de productie van biologische melk, welke gebaseerd op de gekozen uitgangspunten. Hierbij worden alle kosten van het bedrijf en de bedrijfsvoering berekend, waarbij een correctie plaatsvindt voor de opbrengsten van de omzet en aanwas en de beheersvergoeding. In de kostprijscalculatie is gewerkt met de jaarkosten. De totalen worden gedeeld door de kg geleverde melk. De kostprijscalculatie wordt dan ook weergegeven in eurocenten per kg geleverde melk (inclusief BTW)
In het onderstaand overzicht zijn deze kosten op een rij gezet.

	<i>in ct/kg melk</i>
<u>Voerkosten</u>	
Krachtvoerkosten	9,29
Ruwvoerkosten	1,25
Overige voerkosten	0,00
<u>Veekosten</u>	
KI- Dekgeld en Melkcontrole	0,92
Veearts en gezondheid	1,06
Overige veekosten	1,40
<u>Teeltkosten</u>	
Zaaizaad	0,44
Bemesting	0,21
Arbeid en bedrijfsverzorging	1,44
Loonwerkkosten	4,06
Werktuigkosten	3,82
Onderhoud van gebouwen	1,54
Eigenaarslasten	0,94
Pacht en huur	1,48
Pachtwaarde eigen grond	6,49
Lease kosten van melk	0,00
Overig vaste kosten	0,00
Algemene kosten	5,26
Afschrijvingen: - werktuigen	5,50
- gebouwen	6,22
- quotum	0,00
Totale kosten	51,3

Rentekosten	5,15
Rente geïnvesteerd eigen vermogen	1,09
	57,58
Ondernemersinkomen	10,75
Totale kosten	68,33
<u>correctie kosten anders dan voor melk</u>	
Omzet en aanwas	-4,24
Overige grondgeboden inkomsten	-0,48
Bedrijfspremie	-3,40
Totaal benadering kostprijs melk	60,20

Variatie in uitgangspunten

De keuze van de uitgangspunten is voor een groot deel bepalend voor de uitkomst van de kostencalculatie. Kleine aanpassingen en wijzigingen in deze uitgangspunten laten zich eenvoudig vertalen naar een aanpassing in de kostprijs. Want dit leidt niet snel tot een verandering in de bedrijfsstructuur. Bijvoorbeeld: als de krachtvoerpreisen zich wijzigen.

Technische uitgangspunten zijn in enkele gevallen ook terug te leiden tot een aanpassing van de kostprijs. In onderstaande tabel staan de financiële effecten van de wijziging van uitgangspunten op de kostprijsbenadering vermeld.

		variabelen		jaarkosten	ct/kg melk
Omzet en aanwas	+ / -	10 euro	per koe	690	0,15
Krachtvoer verbruik	+ / -	100 kg	per koe	2145	0,47
Krachtvoerprijs	+ / -	5 euro	per 100 kg	4918	1,08
Graslandproductie	+ / -	500 kg ds	per ha	1350	0,30
Ruwvoeraankoop	+ / -	100 kvem	per koe	2070	0,45
Ruwvoerprijs	+ / -	5 ct	per kvem	950	0,21
Dekgeld	+ / -	5 euro	per koe	345	0,08
Veeartskosten	+ / -	5 euro	per koe	345	0,08
Stroverbruik	+ / -	10 ton	per jaar	1350	0,30
Strokosten	+ / -	10 euro	per ton	483	0,11
Graslandvernieuwing	+ / -	1 ha	per jaar	400	0,09
Graslandkosten	+ / -	100 euro	per ha	353	0,08
Bemestingskosten	+ / -	10 euro	per ha	520	0,11
Arbeidskosten	+ / -	20 uur	per jaar	800	0,18
Loonwerkkosten	+ / -	2500 euro	per jaar	2500	0,55
Rentekosten	+ / -	0,5 %	per jaar	2765	0,61
Pachtwaarde eigen grond	+ / -	1000 euro	per ha	800	0,18
Rentevergoeding eigen vermogen	+ / -	0,5 %	per jaar	496	0,11
Ondernemersinkomen	+ / -	1000 euro	per jaar	1000	0,22
Extra Reservering	+ / -	2500 euro	per jaar	2500	0,55

Noot: Als de uitgangspunten zich echter aanzienlijk wijzigen, of zich in combinatie met meer uitgangspunten wijzigen, kan hierdoor de structuur van de bedrijfsopzet aangetast worden. Dan zal de kostprijscalculatie aangepast moeten worden.

Om dit te illustreren het volgende voorbeeld:

Als het grasland 5% minder productie oplevert wordt dit in de tabel gecompenseerd door extra aankoop van ruwvoer. En wordt de kostprijs hiermee gecorrigeerd.

Indien de graslandproductie ca 15 % lager is, de melkproductie per koe eveneens daalt omdat het vee een dubbeldoelras is, dan zal het bedrijf mogelijk meer ha (moeten) beheren, waardoor de structuur van het bedrijf zich kan gaan wijzigen.

12. Discussie

Het verschil marktprijs en kostprijsbenadering

De door Eko Holland uit te betalen melkprijs 2008, gebaseerd op vet- en eiwitgehalte, komt voor het basisbedrijf uit op 50,7 ct. per kg melk.

Dat ligt met 9,5 ct. ruim onder de kostprijsbenadering van 60,2 ct. per kg melk

Voor de vaststelling van een reële melkprijs zijn een aantal kostenposten waarvoor wellicht een zekere een nuancering toegepast kan worden.

Dit betreft in eerste instantie de Rente van het eigen geïnvesteerde vermogen en de werkelijke trend van de gemiddelde afschrijvingen van biologische bedrijven

Ook is de bedrijfspremie een extra inkomstenbron welke mogelijk als correctie.-factor meegenomen kan worden.

In tweede instantie kan de berekende pachtwaarde en de vergoeding van eigen arbeid, in aanmerking komen voor een nadere nuancering.

De waarde(vermeerdering) van de eigen grond kan voor een deel beschouwd worden als pensioenvoorziening. Dit geldt overigens niet voor bedrijven met een meer dan gemiddelde areaal pacht.

Voor de vergoeding eigen arbeid geldt dat ondernemers voor zichzelf kunnen uitmaken welk inkomensniveau ze willen handhaven.

Melkprijs		50,7
Kostprijsbenadering		60,2
Verskil		- 9,5

Kostprijsbenadering		60,2
Rente eigen geïnvesteerd vermogen	1,1	
Trend Bio. afschrijvings -niveau	2,1	
		57,0

Pachtwaarde	6,5	
Vergoeding eigen arbeid	10,7	
Insteek voor reële melkprijs		Individueel in te vullen

Gemiddeld goed bedrijf

De aanpak om een kostprijscalculatie te maken voor een goed gemiddeld draaiend biologische melkveebedrijf, leidt onvermijdelijk tot het maken van discutabele keuzen. Gemiddeld leidt al snel tot een situatie waarbinnen men zich op onderdelen niet zal herkennen. Dat zal ook nu het geval kunnen zijn.

De belangrijkste uitgangspunten, de grondsoort en bodemomstandigheden laten zich namelijk niet voldoende omschrijven. De formulering gemiddeld goed gezinsbedrijf gaat daarom uit van een situatie waarbij, 1 VAK met goed management het grasland 9200 kg ds per ha kan produceren.

Toch is voor deze aanpak gekozen in de overtuiging dat het resultaat hiermee aan zijn doel zal beantwoorden. De opdrachtgever heeft de randvoorwaarden benoemd. Deze zijn verder in de calculatie verfijnd en aangevuld.

Mindere kwaliteit grond, bedrijfsomstandigheden en management heeft gevolgen voor dit uitgangspunt en leidt tot een lager opbrengstniveau, wat gevolgen heeft voor de kostprijscalculatie. Daar waar de wijzigingen niet sterk ingrijpen in de bedrijfsstructuur kan het effect op de kostprijs redelijk goed in beeld worden gebracht.

Zijn de veranderingen van uitgangspunten ingrijpend voor de bedrijfsstructuur, dan moet er vanuit worden gegaan dat er voor deze omstandigheden een nieuwe calculatie moet worden opgesteld. Gedacht moet worden aan bedrijven met bijvoorbeeld heel veel natuurland, bedrijven met Jersey's en bedrijven met 200.000 kg melkquotum e.d.

Afschrijvingen

In de kostprijscalculatie is uitgegaan van de berekende afschrijvingen gebaseerd op de vervangingswaarden, zoals vermeld in Kwin Veehouderij 2008-2009. Deze ligt op 12 ct per kg melk. Indien de afschrijving vanuit de trend van de biologische bedrijven wordt gehanteerd, zal een extra reservering opgenomen moeten worden om de capaciteit en kwaliteit van de productiemiddelen op peil te houden. Als dit niet wordt gedaan dan zal het bedrijf achteruit boeren.

De trend van biologische bedrijven laten een gemiddelde afschrijving zien van 8,8 ct per kg melk (inclusief 0,5 ct per kg melk voor het melkquotum). Indien de wens bestaat om te calculeren op basis van deze trend dan zal de kostprijs met 3,2 ct per kg melk afnemen.

Rekenen met rente

Naast de gehanteerde berekeningswijze van de rente bij de kostprijscalculatie kan deze nog op een tweetal andere manieren worden berekend.

- Rekenen met de uitgangspunten van Kwin Veehouderij 2008-2009, waarbij naast de pachtwaarde van grond wordt gerekend. Rekenen met een berekende rente van het gemiddeld geïnvesteerde kapitaal op basis van de waarde van het vee en vervangingswaarden van gebouwen, verhardingen en machines en installaties. De rente komt uit op totaal 14,2 ct per kg melk. De

totale vervangingswaarde van de productiemiddelen exclusief grond, wordt geschat op € 1.270.278. De gemiddeld berekende rente wordt geschat op 2,77%.

Gem. Berekende rente op basis vervangingswaarde	2,77%	35176	7,72
Pachtwaaarde grond	2,00%	29600	6,49
			14,21

Beide bovenstaande opties zijn min of meer gebaseerd op de visie “de boer als een bestaande en actieve producent”

Het verschil in beide rekenwijzen zit in de betaalde rente / rente eigen vermogen, dan wel berekende rente en het effect op de kostprijsbenadering is met ca.1,5 ct per kg melk substantieel te noemen.

- Met de visie “de boer als financieel ondernemer”. Hierbij wordt er uitgegaan dat het gemiddeld geïnvesteerde vermogen in de productiemiddelen volledig op rente gesteld moet worden. Dus ook van de grond. Immers dit vermogen kan ook op een spaarrekening worden gezet en rendeert dan ook. De rente is dan een vergoeding voor niet ontvangen rente. Bij een rentetarief van 5% voor het gemiddelde geïnvesteerde kapitaal op het bedrijf komen de rentekosten uit op 15,9 ct. per kg melk.

Rente vergoeding voor het gemiddeld geïnvesteerd vermogen (50 % grond en verv. Waarde)	5,00%	68802	15,09
--	-------	-------	-------

Met het toepassen van optie 3. zal de kostprijs met ca 2,35 ct. per kg melk toenemen.

Advies

- Gebruik de term “kostprijsbenadering” in plaats van “kostprijs”.
- Bespreek de kostprijsbenadering altijd in relatie met de gekozen uitgangspunten.
- Gebruik dit rapport ter onderbouwing van uw onderhandelingen t.b.v. de toekomstige melkprijs voor biologische melk.
- Wees ervan bewust dat een zekere nuancering noodzakelijk is om het grote verschil tussen de huidige marktprijs en de kostprijsbenadering te overbruggen
- Geef hierbij steeds aan dat de kostprijsbenadering van een gemiddeld goed bedrijf, mede impliceert dat waar de bedrijfsomstandigheden “minder dan gemiddeld goed” dit in veel gevallen leidt tot een kostprijsverhoging.
- Zorg dat discussies over dit rapport m.b.t. de toerekening van bepaalde kostenposten, niet de doelstelling van de uitkomsten van dit rapport gaat overheersen.
- Pas de variabelen uit de tabel in beperkte mate toe. Bij ingrijpende al dan niet in combinatie met meerdere wijzigingen dient u een nieuwe kostprijscalculatie op te laten stellen.
- Hercalculateer op basis van dit rapport de kostprijs in het voorjaar 2009 opnieuw, op basis van de tot dan betaalde kracht/ en ruwvoerprijzen.

Kees Water
10 oktober 2008

Geraadpleegde informatie

- **Eko-Holland, uitgangspunten**
- **Ekopart en DLV-Rundvee, Bedrijfsresultaten biologische melkveebedrijven 2001 en 2001/2002 t/m 2006 en 2006/2007**
- **Kwin Veehouderij 2008-2009**
- **Overwegingen bij praktische biologische melkprijs, J. Jager, Lei**
- **Overzicht voerprijzen, prijspijs november 2007**
- **Tabellenboek Veevoeding 2007**
- **Mondeling mededelingen G. Heusingveld (For Farmers)**
- **Mondelinge mededelingen H. Pluimes (van Gorp)**
- **Mondelinge mededelingen R. Joppe (Ekotrak)**
- **Mondelinge mededelingen D. Oosterhof, biol. melkveehouder**
- **Mondelinge mededeling van Agrifirm, verkoop zaaizaad**

Bijlage 1.

Investerings en Vervangingswaarden

<u>Grond</u>	prijs				5,30%		rente van het gem. geïnvesteerd vermogen	
	ha	per ha	totaal	rente				
Goede kwaliteit grond in eigendom	40	37000	1480000	2,65%				

<u>Melkquotum</u>	prijs			5,30%		rente van het gem. geïnvesteerd vermogen	
	quotum	per kg ver	totaal	rente			
Bedrijfsquotum	460000	kg		2,65%			0
Vetreferentie	4,5	%					
Kg vet	20700	0,00					
			0				

<u>Veestapel</u>	gem.		totaal	6,30%		rente van het gem. geïnvesteerd vermogen	
	aantal	waarde/dier	waarde	rente			
Melkvee	69	1380	95220	3,15%			2999
Pinken	23	1068	24564	3,15%			774
Kalveren	25	432	10800	3,15%			340
Stieren	1,5	2000	3000	3,15%			95
Totaal			133584				4208

<u>Gebouwen en verhardingen</u>				5,30%			rente van het gem. geïnvesteerd vermogen	
	aantal	vv. waarde	totaal	rente	afschr.	onderh.		
Melkveestaf	69	6010	414656	2,65%	3	2	10988	
Jongveestaf	48	3332	159936	2,65%	3	2	4238	
Melkstaf	1	82110	82110	2,65%	5	2	2176	
Mestopslag		77	0	2,65%	3	1,5	0	
Krachtvoersilo	1	5000	5000	2,65%	9	2,5	133	
Ruwvoeropslag	1000	38	38000	2,65%	3	1,5	1007	
Stroberging	100	119	11900	2,65%	5	1	315	
Werktuigberging + werkplaats	300	179	53550	2,65%	5	1	1419	
Erfverharding	1200	32	38400	2,65%	3	0,5	1018	
Drainage	23,5	1190	27965	2,65%	3	1	741	
Afvoer hemelwater	1	5950	5950	2,65%	3	1	158	
Totaal vervangingswaarde			837467				22193	
Jaarlijkse afschrijving			28375		3,4			
Jaarkosten onderhoud en verzekering			15015			1,8		

<u>Machines en installaties</u>	5,30%		rente van het gem.
---------------------------------	-------	--	--------------------

	aantal	vv. waarde	totaal	rente	afschr.	onderh.	geïnvesteed vermogen
tractor	-	-	-	-	-	-	-
tractor	1	65000	65000	2,92%	7,5	4	1895
tractor	1	35000	35000	2,92%	7,5	4	1020
landbouwwagens/veewagen	1	4000	4000	2,92%	5,6	2	117
maaimachine	1	12000	12000	2,92%	11,3	4	350
schudder	1	9000	9000	2,92%	9	4	262
hark	1	11000	11000	2,92%	9	4	321
pakkenklem	1	1500	1500	2,92%	7,5	2,5	44
weidebloter	0	0	0	2,92%	11,3	4,2	0
mestverspreider	0	0	0	2,92%	9	4,2	0
zodebemester	0	0	0	2,92%	11,3	4,5	0
mestmixer	1	5000	5000	2,92%	7,5	3	146
voerwagen	0	0	0	2,92%	9	2,5	0
kuilsnijvork	1	10000	10000	2,92%	9	3	292
weidesleep	1	1000	1000	2,92%	6	3	29
klein apparaat	10	1000	10000	2,92%	8	3	292
gereedschap	1	5000	5000	2,92%	10	2	146
bedrijfsauto	1	20000	20000	2,92%	10	5	583
melkinstallatie	1	50000	50000	2,92%	15	5	1458
koeltank	1	25000	25000	2,92%	8	3	729
krachtvoersilo	0	0	0	2,92%	9	2,5	0
drinkbak voor in het land	1	1000	1000	2,92%	10	2,5	29
Krachtvoercomputer	1	10000	10000	2,92%	15	5	292
zenders	69	75	5175	2,92%	15	5	151
zaai/egge combinatie	1	6000	6000	2,92%	6	2	175
Totaal vervangingswaarde			301027				8775
Jaarlijkse afschrijving			25077		8,3		
Jaarkosten onderhoud en verzekering			11431			5,8	
Brandstof en olie			6000				

Bijlage 2 Resultaten biologische melkveehouderij

	Z. west	Nederland 2006	Nederland 2005	Nederland 2001-2006
	2007	2006-2007	2005-2006	gemiddeld
Bron: Ekopart en DLV Rundvee (N=)	10	50	46	43
Eigen Quotum		462682	448217	423051
Geleasde of Verleasde melk		-11564	-5733	-5020
Totaal melkquotum	547314	451118	442483	418031
Vetreferentie	4,21	4,25	4,24	4,24
Gecorrigeerd Quotum	541922	441626	415153	403220
Geleverde kg melk	539410	437069	415126	396344
Tekort of te veel gemolken				
Melk aan kalveren en privé		8929	11246	9814
Geproduceerde Melk	551595	446247	427292	403258
Ha gras	62,274	50,7	50,1	46,6
Ha voedergewas	6,879	5,0	6,0	5,2
Ha akkerbouw	1,91	0,8	2,1	1,6
Totaal voedergewassen	69,153	55,8	56,3	51,9
FPCM/ha voedergewas	8810	8899	8745	8780
Melkproductie/koe	6320	6475	6440	6405
Vet %	4,26	4,37	4,45	4,37
Eiwit %	3,43	3,46	3,49	3,46
Aantal melkkoeien	89,3	69,7	66,7	64,0
pinken	38,3	25,0	23,8	23,4
kalveren	32,3	23,7	23,0	21,5
overig gve	3,3	3,2	2,1	3,0
Jongvee per 10 melkkoeien	7,9	7,0	7,0	7,1

	Z. west	Nederland	Nederland	Nederland
	2007	2006-2007	2005-2006	2001-2006
				gemiddeld
<u>Voerkosten</u>				
Krachtvoerkosten	6,95	5,31	4,31	5,07
Ruwvoerkosten	1,73	0,83	0,98	1,22
Overige voerkosten				
<u>Veekosten</u>				
KI- Dekgeld en Melkcontrole	0,99	0,92	0,90	0,91
Veearts en gezondheid	1,20	0,92	0,85	0,86
Overige veekosten	1,87	1,17	1,22	1,27
<u>Teeltkosten</u>				
Zaaizaad	0,71	0,37	0,40	0,44
Bemesting	0,26	0,15	0,07	0,14
Arbeid en bedrijfsverzorging	2,51	1,33	1,63	1,30
Loonwerkkosten	4,46	3,83	4,02	4,09
Werktuigkosten	5,60	4,21	3,75	3,53
	10,06	8,04	7,77	7,62
Onderhoud van gebouwen	1,51	1,60	1,36	1,48
Eigenaarslasten	0,56	0,94	1,02	0,88
Pacht en huur	2,70	2,24	2,29	2,86
Lease kosten van melk	-0,56	0,12	-0,17	0,07
Overig vaste kosten	0,00	0,36	0,65	0,26
Algemene kosten	6,53	5,02	4,88	4,83
		1,79	1,78	1,63
Afschrijvingen: - werktuigen	4,56	2,83	2,75	2,94
- gebouwen	6,28	3,46	3,94	3,35
- quotum	2,28	2,52	2,55	2,83
- overig	0,31	0,62	0,40	0,49
Rentekosten		5,05	5,39	4,86
Pachtwaarde grond in eigendom				
	60,52	53,62	52,72	52,92
Prive uitgaven		4,0	4,2	
Reserveringen voor Investerings		4,8	5,0	
Totale kosten	60,52	62,42	61,92	52,92
<u>correctie kosten anders dan voor melk</u>				
Omzet en aanwas		-4,59	-4,31	-3,64
Overige grondgeboden inkomsten		-7,86	-8,99	-6,91
Neventakken		-2,87	-2,80	-2,78
Totaal benadering kostprijs melk	60,5	47,1	45,8	39,6

Bijlage 3.

Visie op Kostprijsbenadering van melk.

Door Durk Oosterhof, biologisch melkveehouder

De kostprijs van melk is te berekenen. De uitkomst hangt echter sterk af van de uitgangspunten die je daarbij hanteert. De discussie zal dan ook niet moeten gaan over de uitkomsten, maar over de uitgangspunten die je kiest om tot de uitkomsten te komen. Maar wat zijn nu de 'goede' uitgangspunten?

Veel melkveehouderijbedrijven zijn familiebedrijven. Dit maakt een bedrijfseconomische benadering van het bedrijf complex. Arbeid wordt vaak niet uitbetaald. En veel kapitaalgoederen zijn in eigendom en dan rijst de vraag hoe ze gewaardeerd moeten worden en hoe het geïnvesteerd zijn van het vermogen vergoed moet worden.

De boer heeft in het bedrijf vaak meerdere petten op. Die van verstrekker van geld (de financier middels het eigen vermogen), van werknemer (hij verricht een deel van het handwerk), en die van manager (hij maakt de keuzes in de bedrijfsvoering). Voor een zuivere kostprijsbenadering is het wezenlijk om die functies goed te scheiden, maar vooral om die functies reëel te belonen.

In mijn benadering van de kostprijs zou ik het melkveehouderijbedrijf als volgt benaderen:

Bedrijf: het melkveehouderijbedrijf is een bedrijf. Een bedrijf dat kapitaal (de productiemiddelen) en arbeid nodig heeft. En een bedrijf dat geleid moet worden.

Bij veel melkveehouderijbedrijven is de verstrekker van het kapitaal en van de productiemiddelen de boer zelf. En ook de benodigde leiding wordt door hem gedaan en daarnaast is hij ook nog werknemer van het bedrijf. Uitgangspunt zou echter moeten zijn dat het vanuit het bedrijf gezien niet uitmaakt wie welke functie vervult, zolang het maar goed gebeurt. Bij wijze van spreken zou de boer ook alle arbeid moeten kunnen inhuren en zelf buiten de deur werken zonder dat invloed heeft op de kostprijs. Met dat in het achterhoofd zou je functies die de boer in het bedrijf heeft, moeten ontrafelen.

Arbeid:

De arbeid die de boer verricht is equivalent aan die van goede bedrijfsverzorger. Hij doet de werkzaamheden en heeft de dagelijkse leiding over het bedrijf. Het lijkt dan ook redelijk om hiervoor een vergoeding te rekenen van een goede bedrijfsverzorger (een die de boerderij kan waarnemen bij ziekte en vakanties en dergelijke). Als je het zuiver doet, dan moet je het aantal gewerkte uren registreren. In de praktijk zal dat vaak niet gebeuren, maar misschien kun je met de normen uit de KWIN bij een bepaalde bedrijfsomvang wel kunnen komen tot een berekende taak in uren. En die vermenigvuldig je dan met het uurtarief van een goede bedrijfsverzorger.

Uiteraard reken je hier met het uurloon dat de boer aan de bedrijfsverzorger moet betalen en niet met het netto uurloon van de bedrijfsverzorger. Immers: vanuit een zuivere kostprijsberekening mag het niet uitmaken wie de uren maakt. Als de boer ziek wordt en de arbeid kan niet meer door hemzelf worden gedaan, dan mag dat geen invloed hebben op de kostprijs. Vanuit het bedrijf

gezien is er immer niks veranderd. Er zijn nog steeds koeien en er is nog steeds werk, alleen degene die de werkzaamheden uitvoert is iemand anders.

Daarnaast is het een fabeltje dat een boer alle werk alleen kan doen. Hij zal zo nu en dan hulp moeten hebben. Volgnies mij moet je de uren die hij inhuurt er dan ook bij op tellen en niet van de jaarvergoeding aftrekken.

Grond:

Vaak is de boer de verstrekker van de grond. Dit moet op de een of andere manier worden vergoed door het bedrijf aan de boer. Wanneer een bedrijf 60 ha land gebruikt, dan wil de eigenaar van dat land daarvoor een vergoeding. Hiervoor zou je de pachtprijs kunnen hanteren (zoals die in de praktijk wordt vastgesteld). Ga je uit van een deel eigendom van de grond en een deel pacht, dan zul je een vergoeding moeten geven (berekenen) voor het beschikbaar stellen van de grond. Bijvoorbeeld ook de pachtwaarde. Je zou echter ook kunnen kiezen voor een rentevergoeding van het in de grond geïnvesteerde vermogen. Hiervoor zou je dan wel bij benadering de marktrente moeten nemen. De boer zou het geld dat nu in de grond zit ook op de bank kunnen zetten en rente vangen.

Van de andere kant geredeneerd zou dat niet logisch zijn om te doen. Waarom zou je een kostprijs omhoog rekenen met eigen grond terwijl je die grond ook zou kunnen pachten voor lagere jaarlijkse lasten?

Als de boer de grond in eigendom heeft zou je kunnen redeneren dat die boer zijn grond verpacht aan het bedrijf (je zou dan de reguliere pachtprijs moeten rekenen). Dat de boer als grondeigenaar zijn geld niet met hoger rendement belegt is niet het probleem van het boerenbedrijf en hoort ook niet in de kostprijs tot uiting te komen.

Het voordeel van deze methode is dat je een goed vastgelegde norm kunt hanteren (de pachtnormen). Je blijft natuurlijk wel zitten met regionale verschillen.

Bijlage 4 Normbedragen Loonwerkkosten en Investerings

(exclusief BTW)

Bron DLV Rundvee en Bouw Milieu Techniek

hectares grasland	52	52	52	
hectares maïs/voedergewas	3	3	3	
aantal melkkoeien	68	68	68	
maaipercentage	180	180	180	180%
ha maaien/inkuilen	93,6	93,6	93,6	
% graslandvernieuwing norm	10,0	10,0	10,0	
% graslandvernieuwing werkelijk	5,0	5,0	5,0	5%
hectares graslandvernieuwing	2,6	2,6	2,6	
aantal m ³ mest uitrijden lw	850	884	884	20m3/mk
tarief / m ³ mestuitrijden	3,00	3,00	3,00	2,25
tarief /ha maaien	0	0	0	20
tarief /ha schudden	0	0	0	14
tarief /ha harken	0	0	0	18
tarief /ha inkuilen	55	55	55	55
tarief /ha aanrijden	0	0	0	16
tarief / ha slootschonen/walfrezen	20	20	20	14
tarief ha voedergewas / maïs	1100	1100	1100	1135,-/ha
tarief ha graslandvernieuwing	575	575	575	575
lw kosten mestuitrijden	2.550	2.652	2.652	
lwkosten maaien	0	0	0	
lw kosten schudden	0	0	0	
lw kosten harken	0	0	0	
lw kosten inkuilen	5.148	5.148	5.148	
lw kosten aanrijden	0	0	0	
lw kosten slootschonen/walfrezen	1.100	1.100	1.100	
lw kosten maïs voedergewas	3.300	3.300	3.300	
graslandvernieuwing	1.495	1.495	1.495	
kuilsnijden/uitkuilen	0	0	0	0,45 /mk/wk
kraanwerk	0	0	0	
greppelen	0	0	0	
divers loonwerk	500	500	500	afronden
totaal loonwerkkosten	14.093	14.195	14.195	
loonwerkkosten per ha cultuurgr.	256	258	258	

vervangingswaarde (nieuwbouw gebouwen)in euro 's per melkkoe

ligboxenstal	4250
melkstal en melkstal	1000
jongveestal	2000
stalinrichting	800
werktuigenberging	1000
voeropslag	500
erfverharding	500

Bijlage 5 Skal- Mestproductienorm

Mestproductie Biologische Landbouw						
Veebezetting		gve	kg N/dier	norm/ha	stuks vee	benodigd areaal
Biologisch of Biologisch dynamisch				170		
Melkkoeien	-in ligbox	1	96,1	1,77	69	39,0
	-in grupstal	1	90,6	1,88	0	0,0
	-in potstal	1	86,4	1,97	0	0,0
Pinken	> 1 jaar	0,439	66	2,58	23	8,9
Kalveren	< 1 jaar	0,22	32,1	5,30	25	4,7
Stieren	> 1 jaar	1	51	3,33	2	0,5
	< 1 jaar		26,7	6,37	0	0,0
.....						
Totaal						53,1
	<u>soort vee</u>	-	<u>aantal dgn</u>	<u>norm/ha</u>	<u>stuks vee</u>	
Uitscharen	pink	0		2,58	0	0,0
Inscharen	kalf	0		5,30	0	0,0
Mest						
	<u>soort</u>	<u>code</u>		<u>ton mest</u>	<u>kg N/ton</u>	
aanvoer	0	0		0	0	0,0
afvoer	0	0		0	0	0,0
Koppelbedrijf	.....					
Totaal areaal nodig				53,1		

Landbouwgrond	55	1	55
Natuurgrond	0	0,5	0
			55
Grond ruimte op basis skal-norm	1,9 ha		
Stikstof-ruimte	322 kg N		
Mest ruimte	3,65 kg N	88 ton/m3	

Bijlage 6 Voerprijzen november 2007

Tabel 1 Vergelijking aankoop prijs en voederwaarde prijs van rundveevoeders bij een kVEM-prijs van 30,1 eurocent en een kg DVE-toeslagprijs van 123,2 eurocent (prijspeil november 2007)

Product	Voerder per kg VEM	waarde ds DVE (g)	Aankoop prijs/ ton (€)	Droge stof (kg/ton) ¹	VEM (kg/ton)	DVE (kg/ton)	Voederwaarde (€/ton)	Aankoop/ voederwaarde prijs (%)
Snijmaïskuil	977	51	67,50	296	289	15	105,45	64
Graskuil balen	894	68	162,50	435	389	30	154,05	105
Beheersgras-kuil balen	698	49	101,-	679	474	33	183,35	55
Luzerne balen (gedroogd)	694	75	280,-	874	607	66	264,-	106
Rode klaverkuil balen	543	38	121,60	393	213	15	82,60	147
Wolmeel	1183	113	397,-	833	985	94	412,30	96

¹ Na aftrek van 4% bewaarverliezen

Tabel 2 Energieprijzen, eiwittoeslagprijzen en de prijs van twee broksoorten in november 2007, afhankelijk van het aandeel biologische grondstoffen (in eurocent per kg)

	Aandeel	biologische	grondstoffen (%)
	0	70	100
kVEM	19,8	26,6	30,1
kg DVE-toeslag	44,6	78,3	123,2
Standaardbrok	23,0	32,9	40,2
Zeer eiwitrijk	27,1	40,1	54,9

Tabel 3 Samenstelling energie, eiwit en de prijs van 100% biologische mengvoeders november 2007

Broksoort	VEM (per kg)	DVE (g per kg)	Prijs (€/100 kg)
Standaard	940	90	40,25
Matig eiwitrijk	940	105	41,35
Eiwitrijk	940	120	42,65
Vrij eiwitrijk	980	150	47,50
Zeer eiwitrijk	1040	180	54,90

AGENDA

9 april 2008 Biocongres en branchemiddag "Voorsprong vermarkten"

Let op! Binnenkort wordt deze nieuwsflits alleen nog digitaal verspreid!
Nog geen digitale nieuwsflits ontvangen? Surf naar www.biokennis.nl en meld u aan!
Gehecht aan papier? Via: Biokennis, Postbus 409, 6700 AK Wageningen, krijgt u op verzoek papieren nieuwsflitsen voor de sector(en) waar u in geïnteresseerd bent...